

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Пронтенка Костянтина Віталійовича на дисертаційну роботу
Курабцева Максима Дмитровича на тему
**«Методика розвитку силових здатностей старшокласників різного
соматичного здоров'я на уроках фізичної культури»**, подану на здобуття
ступеня доктора філософії з галузі знань
01 «Освіта / Педагогіка»
за спеціальністю 014 «Середня освіта (фізична культура)»

Актуальність теми дослідження. Аналіз стану здоров'я населення України свідчить про незадовільну медико-демографічну ситуацію, негативний природний приріст населення, скорочення середньої очікуваної тривалості життя, а також зростання поширеності хвороб. На жаль, сучасна система шкільної освіти також характеризується негативною тенденцією у стані здоров'я учнів. Інтенсифікація навчальної діяльності, яка сприяє підвищенню ефективності освіти в школі, відбувається, на жаль, через зменшення рухової активності, виснаження внутрішніх ресурсів, збільшення психофізіологічних витрат учнів. Одним із ефективних і сучасних напрямків покращення фізичного здоров'я учнів, на думку Курабцева М. Д., є використання диференційованого підходу на уроках фізичної культури як важливої умови навчання й виховання. Важливою є реалізація даного напрямку через суттєві індивідуальні розбіжності морфофункціональних показників у осіб одного класу й статі. За переконанням автора, однією з основних фізичних якостей, які обумовлюють рівень розвитку інших фізичних якостей та лежать в основі зміцнення здоров'я учнів, є силові якості. Тому, автором, було обґрунтовано та розроблено методику розвитку силових здатностей старшокласників різного соматичного здоров'я на уроках фізичної культури на основі статевих особливостей взаємодії показників здоров'я та силових тестів в учнів старших класів. Спираючись на зазначене, актуальність дисертаційної роботи Курабцева М. Д. не викликає сумнівів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження є складовою частиною тематичного плану та загальної проблеми наукових досліджень Українського державного університету імені Михайла Драгоманова «Теорія і технологія навчання і виховання в системі освіти». Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики фізичного виховання факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я за темою «Диференційоване фізичне виховання учнів загальноосвітніх шкіл», а також згідно з паспортом спеціальності п.7 «Формування спеціальних знань і рухових навичок у дітей та молоді у процесі навчання фізичної культури основ здорового способу життя» (протокол, № 9 від 16 квітня 2008 р.). Тему дисертації затверджено на Вченій раді Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 11 від 27 травня 2021 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі. Обґрунтування наукових положень дисертації є достатньо переконливим. Дослідження проводилося у 2020-2023 рр. та включало три етапи. Перший етап (2020-2021 рр.) був присвячений аналізу та

узагальненню літератури за темою дисертації, складанню плану, підбору і апробації методів дослідження. В основу розподілу учнів старших класів на однорідні групи покладено рівень соматичного здоров'я. На другому етапі (2021-2022 рр.) у констатувальному етапі педагогічного експерименту брали участь 102 учні 10-11 класів, серед яких 62 дівчини та 40 юнаків. Основним завданням даного етапу було обґрунтувати передумови з розробки методики розвитку м'язової сили в учнів різного соматичного здоров'я. Показниками фізичних здатностей були перевірені на автентичність (валідність, узгодженість, об'єктивність). Для оцінювання рівня фізичного розвитку була застосована методика проф. В. Г. Ареф'єва. Визначення функціонального стану відбувалось за оцінкою показників серцево-судинної та дихальної систем, а рівень соматичного здоров'я – за методикою проф. Г. Л. Апанасенка. У ході третього етапу дослідження (2022-2023 рр.) здійснювався формувальний етап педагогічного експерименту. Змістом його була власне методика розвитку м'язових здатностей в учнів старших класів з урахуванням статі та рівня соматичного здоров'я, розробка диференційованих належних силових навантажень і нормативів, експериментальна перевірка ефективності методики.

Дослідження забезпечувалось чітким визначенням мети і завдань та ретельним їх виконанням як на теоретичному, так і на практичному рівні. Для цього здобувач застосував комплекс відповідних методів дослідження, серед яких: теоретичний аналіз та узагальнення науково-методичної і спеціальної літератури з досліджуваної проблеми; педагогічні методи дослідження (педагогічне спостереження, педагогічне тестування та педагогічний експеримент); антропометричні методи; фізіологічні методи дослідження; методи математичної статистики. Достовірність висновків і рекомендацій дослідження забезпечена цілісним характером експерименту, в ході якого повністю перевірені теоретичні положення, а також коректним застосуванням методів дослідження, зокрема статистичних. Зібраний у результаті педагогічних тестувань матеріал представлено в роботі достатньою кількістю таблиць, дані яких також дозволяють стверджувати про достовірність зроблених висновків.

Стиль і мова дисертації. Дисертація написана методично грамотно, орфографічно та стилістично витримана на високому рівні.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що:

- вперше: теоретично обґрунтовано фізичні та фізіологічні, мотиваційні та адаптаційні передумови силової підготовки в учнів старших класів різного рівня соматичного здоров'я; виявлено статеві та внутрістатеві особливості взаємодії показників здоров'я та силових тестів в учнів старших класів і на цій основі розроблено та обґрунтовано методику розвитку силових здатностей на уроках фізичної культури з урахуванням їх рівня соматичного здоров'я.

- удосконалено зміст інваріантної складової навчальної програми з фізичної культури (загальнофізична підготовка) і педагогічний контроль під час застосування силових вправ на уроках фізичної культури учнів старших класів різного рівня соматичного здоров'я.

- подальшого розвитку набули: знання про критерії диференційованого підходу в процесі навчання фізичної культури учнів 16-17 років; уявлення про взаємозв'язок між рівнями соматичного здоров'я та рівнями фізичного розвитку

учнів старших класів, визначений за співвідношенням тотальних розмірів тіла; систематизація рухливих ігор силової спрямованості щодо їх застосування впродовж навчального року; теоретико-методичні уявлення про силову організовану й самостійну рухову активність старших учнів у процесі сучасного фізичного виховання.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці диференційованої методики розвитку силових здатностей для учнів старших класів різного соматичного здоров'я та впровадженні її в освітній процес фізичного виховання загальноосвітніх навчальних закладів.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій здобувача в опублікованих працях. Основні положення дисертаційної роботи висвітлено в 3 наукових публікаціях за темою дисертації у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України.

Структура та обсяг роботи. Робота складається із анотації, переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 210 сторінок, у тому числі основного тексту – 156 сторінок. Дисертація містить 17 таблиць, 5 рисунків. Список використаних джерел містить 241 найменувань.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Основний зміст дисертаційної роботи складається із вступу, трьох розділів та висновків.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, висвітлено зв'язок дослідження з науковими планами, програмами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення результатів дослідження, подано інформацію про публікації автора.

У першому розділі «**Теоретичні основи диференційованого фізичного виховання школярів**» автором наведено особливості диференціації як об'єкта дослідження у педагогічній літературі; розкрито теоретичні передумови диференційованого фізичного виховання учнівської молоді; критерії диференціації учнів одного класу й статі на уроках фізичної культури; охарактеризовано особливості застосування диференційованого підходу під час програмування занять з фізичного виховання школярів.

У другому розділі «**Морфофункціональні та рухові передумови розвитку фізичних здатностей учнів старшої школи різного соматичного здоров'я**» представлено загальну методику дослідження, розкрито наукові методи, які застосовувалися під час роботи над дисертацією та наведено основні етапи організації дослідження; наведено результати констатувального етапу педагогічного експерименту, у межах якого досліджено стан соматичного здоров'я учнів старших класів, взаємодію рівня соматичного здоров'я та показників фізичних здатностей учнів старших класів, сучасний стан серцево-судинної і дихальної систем в учнів старших класів різного рівня соматичного здоров'я, особливості рівня фізичного розвитку в учнів старших класів різного соматичного здоров'я.

У третьому розділі «**Розробка методики розвитку силових здатностей учнів старших класів різного соматичного здоров'я**» обґрунтовано моделі методики розвитку силових здатностей в учнів старших класів різного рівня

соматичного здоров'я, обґрунтовано методику розвитку силових здатностей учнів 16-17 років різного рівня соматичного здоров'я, педагогічні умови реалізації методики розвитку силових здатностей старшокласників різного рівня соматичного здоров'я. Результати дослідження відображено в загальних висновках, які корелюють із висновками до кожного з розділів і відображають досягнення мети й завдань дослідження.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Дисертаційна робота є завершеною науковою працею. Оцінюючи загалом позитивно дисертаційну роботу, дозволю собі зробити деякі зауваження та побажання.

1. Оскільки в темі дисертаційної роботи мова йде про розвиток силових здатностей старшокласників, бажано було б у змісті першого розділу один з підрозділів присвятити розкриттю основ розвитку силових здатностей школярів, з урахуванням їх вікових та гендерних особливостей. Також у першому розділі роботи доцільно було б навести досвід розвитку силових та інших якостей у школярів у провідних економічно розвинених країнах Європи і світу.

2. Список використаних джерел містить велику кількість застарілих джерел, у яких представлено результати досліджень 10, 20-літньої давності. Також, на нашу думку, не коректним є посилання у вступі на джерела, які опубліковані понад 20 років назад: О. В. Скалій, 2002; О. В. Андрєєва, 2002; Т. Г. Коваленко, 2000; І. І. Вовченко, 2003 та інші.

3. Не зрозуміло, навіщо в підрозділі 2.1 (стор. 75) розкривати тлумачення терміну «кореляція», а також коли і ким цей метод було вперше запропоновано.

4. У табл. 2.2 «Експрес-оцінка рівня фізичного здоров'я школярів 7-16 років (Г. Л. Апанасенко, 1992)» відсутні цифрові значення індексу маси тіла, лише кількість балів.

5. Табл. 2.6 «Рубрикація індексів Робінсона та Руф'є в учнів старших класів (за Г. Л. Апанасенком, 1992)» (с. 82) та табл. 2.7 «Характеристика показників серцево-судинної та дихальної систем дівчат старших класів різного рівня соматичного здоров'я (n=62)» потрібно було б представити у підрозділі 2.1.

6. Недоцільним є повторне представлення формул для визначення індексу Кердо та коефіцієнту економізації кровообігу у третьому розділі (стор. 170).

7. У роботі подекуди зустрічаються помилки граматичного та орфографічного характеру.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження, не знижують значущості результатів дисертаційної роботи Курабцева М. Д., яка виконана на високому науково-практичному рівні.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. У цілому, дисертаційна робота Курабцева М. Д. є самостійною і цілком завершеною працею; характеризується актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю; містить значні наукові доробки, що повною мірою висвітлено в наукових публікаціях автора. Дисертаційна робота за своїм змістом, рівнем новизни, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти та науки України від 12.01.2017 р. № 40 (із змінами,

внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти та науки України № 759 від 31.05.2019 р.) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 р. № 341, від 19 травня 2023 р. № 502, від 03 травня 2024 р. № 507), а її автор Курабцев Максим Дмитрович заслуговує присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 01 – «Освіта / Педагогіка» за спеціальністю 014 – «Середня освіта (фізична культура)».

Офіційний опонент

професор кафедри фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту факультету лідерства Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова доктор педагогічних наук, професор

 Костянтин ПРОНТЕНКО

Підпис Пронтенка К. В. засвідчую.
Начальник відділу персоналу та стройового штабу
полковник

 Сергій ГАЄВСЬКИЙ